

SPIS TREŚCI

OD AUTORÓW

Str.
5

Część pierwsza

HISTORIA JUGOSŁAWII DO XVIII WIEKU

I. ILIRIOWIE, TRAKOWIE, CELTOWIE I RZYMIANIE

Pradzieje zachodniej części Półwyspu Bałkańskiego	11
Plemiona iliryskie, trackie, celtyckie	12
Kolonizacja grecka i pierwsze państwa plemienne	13
Antyczne królestwo macedońskie	14
Podboje rzymskie	15
Panowanie rzymskie na Bałkanach	16
Gotowie i Hunowie na ziemiach bałkańskich	20
Chryścianizacja, romanizacja i hellenizacja Ilirii i Mezji	21

II. PRZYBYCIE SŁOWIAN NA BAŁKANY

Praojczyzna Słowian i pierwsze wędrówki	23
Wielkie wędrówki słowiańskie i rola w nich Awarów	24
Powstanie Słowian przeciwko Awarom i wędrówka Serbów i Chorwatów	27
Ludy i plemiona osiadłe w zachodniej części Półwyspu Bałkańskiego	28
Gospodarka, społeczeństwo, ustroj i religia Słowian	31

III. SŁOWIANIE ALPEJSCY

Powstanie państwa karantańskiego i podbój frankijski	35
Wielka Karantania i jej rozpad	36
Spółeczeństwo i organizacja państwa w słowiańskiej Karantanii	37
Stosunki wewnętrzne w marchiach i w księstwie karyńskim od VIII do XIII wieku	39

IV. PAŃSTWO CHORWACKIE W DOBIE DYNASTII NARODOWYCH

Chorwacja Dalmatyńska w VII—IX wieku	43
Powstanie Ljudevita	45
Rywalizacja Bizancjum, Franków i papieżstwa o wpływy w Chorwacji	46
Zjednoczenie Chorwacji i powstanie królestwa	47
Wojny o bizantyńską Dalmację	48
Kryzys wewnętrzny Królestwa Chorwacji	50
Królestwo Chorwacji lennem papieskim	52
Podbój Chorwacji przez Węgrów	52

Gospodarka, społeczeństwo, ustrój	53
Kultura wczesnośredniowiecznej Chorwacji	56

V. ZIEMIE SERBSKIE W IX–XII WIEKU

Powstanie państwa serbskiego i jego chrystianizacja	62
Serbowie między Bizancjum, Bułgarią i Chorwacją	64
Państwo Czaślawa i jego upadek	66
Serbskie Primorje w X–XV wieku i powstanie Królestwa Zety	67
Zeta przedmiotem rywalizacji Bizancjum i Raszki	69
Stosunki gospodarcze, społeczne i ustrojowe	70
Kultura serbska od VIII do połowy XII wieku	71

VI. SŁOWIANIE MACEDOŃSCY W VII–XII WIEKU

Państwka plemienne zwane Sklawiniami między Bizancjum i Bułgarią	75
Macedonia Wardarska pod panowaniem bułgarskim	76
Carstwo ochrydzkie Komitopulów	77
Ziemie macedońskie pod panowaniem Bizancjum	81
Wielkie powstania macedońskie przeciwko Bizancjum	83

VII. ZIEMIE SŁOWEŃSKIE W GRANICACH RZESZY NIEMIECKIEJ

Opanowanie terytorium słoweńskiego przez Habsburgów	86
Walka Habsburgów z hrabiami cylejskimi o ziemie słoweńskie	88
Najazdy węgierskie i tureckie	88
Niemiecka kolonizacja i germanizacja ziem słoweńskich	89
Rozwój gospodarczy i społeczny	90
Oblicze kulturalne ziem słoweńskich	92

VIII. CHORWACJA POD BERLEM ARPADÓW I ANDEGAWENÓW

Rywalizacja węgiersko-wenecka o Dalmację	95
Banat Chorwacji, Dalmacji i Slawonii	96
Unifikacja ustrojowa Slawonii z Węgrami	98
Stosunki wewnętrzne	99
Kultura średniowiecznej Chorwacji w XIII–XV wieku	100

IX. PAŃSTWO NEMANICZÓW

Walka Stefana Nemanii o niezależność	107
Powstanie królestwa i arcybiskupstwa serbskiego	109
Walki wewnętrzne i budowa podstaw przyszłej potęgi	111
Carstwo Stefana Duszana	117
Walka o spadek po Nemaniczach	120
Stosunki wewnętrzne w nemanickiej Serbii	122
Kultura średniowiecznej Serbii i Macedonii	126

X. BANOWINA I KRÓLESTWO BOŚNI

Powstanie banowiny bośniackiej	134
Walki z Węgrami o niezależność	135
Patareni bośniaccy	136
Wzrost potęgi Bośni pod rządami Kotromaniczów	136
Stosunki wewnętrzne w średniowiecznej Bośni	139
Kultura średniowiecznej Bośni	142

XI. PODBOJE TURECKIE

Powstanie państwa tureckiego i pierwsze podboje	147
Bitwa na Kosowym Polu i jej następstwa	150
Despotowina serbska w XV wieku	153
Odbudowa i powtórny upadek despotowiny	158
Upadek Bośni i Hercegowiny	160
Państwo czarnogórskie Crnojeviciów i jego upadek	164
Dalsze podboje tureckie	165
Serbowie w królestwie węgierskim	166

XII. ZIEMIE POŁUDNIOWOSŁOWIAŃSKIE POD PANOWANIEM WENECJI, REPUBLIKI DUBROWNICKEJ I HABSBUURGÓW W XV–XVII WIEKU

Posiadłości weneckie w Dalmacji	169
Republika Dubrownicka w XV–XVII wieku	170
Chorwacja od bitwy na Krbawskim Polu do upadku Szigetváru	173
Organizacja obrony granic i powstanie Pogranicza Wojskowego	174
Stosunki wewnętrzne w królestwie Chorwacji i w trzech ziemiach słoweńskich	177
Walka magnatów i szlachty chorwackiej z centralizmem habsburskim	181

XIII. ODRODZENIE, REFORMACJA I KONTRREFORMACJA

Kultura renesansowa w Republice Dubrownickiej	185
Kultura Odrodzenia i reformacja na ziemiach słowiańskich pod panowaniem Wenecji i Habsburgów	188
Zwycięstwo kontrreformacji i początki Oświecenia	191

XIV. ZIEMIE POŁUDNIOWOSŁOWIAŃSKIE POD JARZEM TURECKIM

Konsekwencje tureckiego podboju i migracje ludności	195
Organizacja państwa tureckiego	197
Spahijowie i janczarzy	199
Stosunki społeczne i gospodarcze	200
Kościoły chrześcijańskie pod panowaniem tureckim	202
Dominacja wyznawców islamu w Bośni i Hercegowinie	204

XV. WOJNY PAŃSTW CHRZEŚCJAŃSKICH Z TURCJĄ I WALKI WYZWOLEŃCZE W WIEKACH XVI–XVIII

Powstania przeciwko Turkom na przełomie XVI i XVII wieku	207
Działania wojenne uskoków w czasie wojny o Kandię	209
Wojna Świętej Ligi z Turcją i wielka wędrówka Serbów	210
Wojny XVIII wieku	216
Walki Czarnogórców z poturczykami i Turkami	220
Powstanie organizacji plemion czarnogórskich	221
Pierwsze próby utworzenia państwa czarnogórskiego	223
Rywalizacja guwernadurów z władkami. Wywalczenie przez Czarnogórców niezależności	225

XVI. KULTURA LUDÓW POŁUDNIOWOSŁOWIAŃSKICH W OKRESIE PANOWANIA TURECKIEGO I POCZĄTKI ODRODZENIA NARODOWEGO

Kultura serbska w XVI i XVII wieku	227
--	-----

HISTORIA JUGOSŁAWII

OD TWORZENIA SIĘ NARODÓW DO UTWORZENIA PAŃSTWA

I. KRAJE POŁUDNIOWOSŁOWIAŃSKIE NA PRZEŁOMIE XVIII I XIX WIEKU

Zmiany polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturalne	231
Następstwa wojen tureckich	232
Czarnogóra	232
Bośnia	233
Dalmacja i Dubrownik	234
Słowianie Południowi w monarchii habsburskiej	234
Słowenia	235
Na drodze do kapitalizmu	236
Chłopi	236
Oświata	237
Chorwacja	237
Banowina i jej organizacja wewnętrzna	237
Rola szlachty	238
Rozwój handlu	239
Oświata	239
Chorwacka sanckja pragmatyczna	240
Włączenie Sławonii	241
Primorje	242
Pogranicze wojskowe	243
Serbowie wojwodińscy	245
Podstawy prawne	245
Rozwój gospodarczy	246
Fermenty społeczne i polityczne	247
Słowianie Południowi wobec józefinizmu	248
Józefinizm w Chorwacji	249
Germanizacja	251
Z Węgrami przeciw cesarzowi	251
Sejm 1790–1791	252
Regnum regno non praescribit leges	252
Naród iliryski w Wojwodinie	253
Kongres Narodowy w Temeszwarcze 1790 roku	253
Echa Rewolucji Francuskiej. Ignjat Martinović	254
Sprawy kulturalne	254
Walka o język narodowy	255
Historiografia	256
Poezja ludowa	256

II. POWSTANIE SERBSKIE. ILIRIA

Tło i zasięg	258
Powstanie Karadziordzia 1804–1813. Paszałyk bełgradzki	258
Reformy Selima III (1789–1807)	259
Dahijszczyzna	260
Wybuch powstania	261
Wypędzenie dahijów	261
Dyplomacja powstańcza	263
Drugi etap powstania	264
Wewnętrzna organizacja powstania	265
Próby rozszerzenia powstania	266
Próby układu z Turcją	267
Sprawa serbska problemem międzynarodowym	267
Pierwsze symptomy upadku	269

W poszukiwaniu nowych sojuszników	269
Upadek powstania	270
„Ilirija oživljena”. Upadek Republiki Weneckiej	272
Zmiany po 1805 roku	273
Prowincje iliryskie	274
Drugie powstanie serbskie	276
Na drodze ku niezależności	278

III. ODRODZENIE NARODOWE. ILIRYZM

Uwagi ogólne	281
Cechy odrodzenia narodowego u Słowian Południowych	281
U Serbów	282
Literatura serbska	283
U Słoweńców	284
Chorwackie odrodzenie narodowe	287
Początki ruchu iliryjskiego	288
Wystąpienie Janko Draškovića	289
Još Hrvatska ni propala	290
Literatura iliryska	293
Zaostrzenie konfliktu z Węgrami	295
Oznaki konformizmu	297
Zadania polityczne	297
Słoweńcy i Serbowie wobec ruchu iliryjskiego	299
Iliryzm w Dalmacji i Bośni	300

IV. ROZWÓJ KSIĘSTWA SERBSKIEGO. CZARNOGÓRA. BOŚNIA I MACEDONIA

Struktura społeczna Księstwa Serbskiego	301
Polityka zewnętrzna i wewnętrzna księcia Miłosza	302
Opozycja	302
Sretenjski ustav	303
Turski ustav	303
Powstanie Vučića	304
Rządy ustawobranitjelji (konstytucjonalistów)	304
Ilija Garašanin	306
Udział Polaków w przewrocie serbskim	307
„Rady” Adama Czartoryskiego	308
Franciszek Zach	309
„Načertanije”	311
Czarnogóra	312
Bośnia i Hercegowina	313
Macedonia	314

V. REWOLUCJA 1848 ROKU NA ZIEMIACH POŁUDNIOWOSŁOWIAŃSKICH

Tło wydarzeń	316
Słoweńcy	318
Rewolucja południowosłowiańska w Koronie Węgierskiej	319
W Wojwodinie	319
Ustawy marcowe i sprawa chłopska	320
Postanowienia sejmiku w Karłowcach	321
Wybuch wojny z Węgrami	322
Rewolucja chorwacka. Życzenia narodu chorwackiego	323
Spisek reakcji. Josip Jelačić	324
Zerwanie z Węgrami	324
Sprawa chłopska	326

Nacisk rządu węgierskiego	326
Sabor chorwacki	327
Udział Słowian Południowych w Zjeździe Słowiańskim w Pradze	328
Wojna chorwacko-węgierska	329
Rewolucja październikowa w Wiedniu i jej następstwa	331
Lewica chorwacka	332
Próby mediacji	333
Upadek rewolucji	334

VI. OD UPADKU REWOLUCJI 1848–1849 DO POWSTANIA W BOŚNI W 1875 ROKU

Księstwo Serbskie	336
Nowa taktyka	336
Upadek ustawobranitelji	337
Książę Michał Obrenowicz	338
Tajne układy	339
Zabójstwo księcia Michała	340
Czarnogóra	341
Bośnia i Hercegowina	342
Macedonia	343
Słowianie Południowi w monarchii habsburskiej w latach 1849–1875. Okres absolutyzmu Bacha	344
Początki ery konstytucyjnej monarchii habsburskiej	346
Kształtowanie się chorwackich programów narodowych	348
Partie polityczne	349
Warunki ugody z Węgrami	352
Uгода chorwacko-węgierska z 1868 roku	353
Opozycja przeciw ugodzie. Zwrot ku idei jugosłowiańskiej	355
Powstanie Kvaternika	356
Dalmacja	357
Wojwodina	358
Omladina	358
Słoweńcy	359
Tabory	360
Kongres w Lublanie	361
Rozwój literatury	361

VII. U SCHYLKU XIX WIEKU POD WPŁYWAMI AUSTRO-WĘGIER

Powstanie w Bośni i Hercegowinie 1875–1878	364
Aktywna pomoc z Serbii i Czarnogóry	365
Stanowiska mocarstw	365
Porażka Serbii, ustępstwa Turcji	366
Wojna rosyjsko-turecka. Traktat w San-Stefano	366
Pokój berliński. Okupacja Bośni	367
Znaczenie powstania dla sprawy jugosłowiańskiej	368
• Serbia pod kontrolą Austro-Węgier	368
• Królestwo Serbskie	369
• Wojna serbsko-bułgarska 1885 roku	370
• Stosunki wewnętrzne w Królestwie Serbskim. Stronnictwa polityczne	371
• Svetozar Marković	371
• Partia Radykalna	372
Koniec Obrenowiczów	373
Umocnienie Czarnogóry	374
Zmiany w Macedonii	375
Bośnia i Hercegowina pod okupacją Austro-Węgier. Administracja	376
Polityka gospodarcza	376
Spółeczeństwo	377

Zaostrzenie konfliktu chorwacko-węgierskiego	377
Madziaryzacja	378
Opozycja	379
Nowe siły	379
Rozwój kulturalny. Okres realizmu w literaturze południowo-słowiańskiej	382
Rozwój sztuki	383

VIII. W PRZEDNIU PIERWSZEJ WOJNY ŚWIATOWEJ

Serbia po przewrocie	391
Partie polityczne	391
Polityka zagraniczna	392
Wojna celna 1906–1911	392
Ożywienie idei jugosłowiańskiej	393
Sprawa linii kolejowej przez sandżak nowopazarski	393
Aneksja Bośni i Hercegowiny	394
Nowe tendencje serbskiej polityki	395
Rozwój Czarnogóry	396
Czarnogóra królestwem	397
Ostatnie lata tureckiego panowania w Macedonii	397
Powstanie 1903 roku i rewolucja młodoturecka 1908 roku	397
Sojusz bałkański 1912 roku	399
Pierwsza wojna bałkańska 1912 roku	400
Pokój londyński	400
Druga wojna bałkańska 1913 roku	402
Słoweńcy i Chorwaci przed wybuchem pierwszej wojny światowej	404
Rezolucja Rijecka i Zadarska	406
Koalicja chorwacko-serbska	408
Zmiana kursu na Węgrzech	409
Procesy polityczne	410
Trializm	411
W Wojwodinie	412
Bośnia i Hercegowina przed zamachem sarajewskim	412
Młoda Bośnia (Młoda Bosna)	413
Zamach w Sarajewie	415

IX. JUGOSŁOWIANIE PODCZAS PIERWSZEJ WOJNY ŚWIATOWEJ

Sprawa odpowiedzialności rządu serbskiego na zamach w Sarajewie	416
Wybuch wojny	416
Działania zbrojne w pierwszym etapie wojny	417
Sytuacja wśród Chorwatów i Słoweńców	419
Pakt londyński	420
Układ Państw Centralnych z Bułgarią	420
Załamanie się obrony. Klęska Serbii	421
Klęska Czarnogóry	422
Na drodze do zjednoczenia. Na emigracji	423
Rozwój wydarzeń pod okupacją i pod panowaniem Habsburgów	425
Opór ludności	425
Deklaracja Majowa	426
Komitety narodowe	427
Kongres rzymski	427
Zjednoczenie. Wyzwolenie Serbii	428
Rozpad Austro-Węgier	429
Kontrowersje	429
Ogłoszenie Królestwa Serbów, Chorwatów, Słoweńców	430

Obszar państwa i ludność	432
Organizacja państwa	438
Wybory do centralnej skupszyny (Konstytuanty) 1920 roku. Konstytucja 1921 roku	439
Stabilizacja czy permanentny kryzys?	440
Komunistyczna Partia Jugosławii	441
Parlamentaryzm	442
Sprawa chorwacka	444
Dyktatura króla. Królestwo Jugosławii	447
Kryzys gospodarczy i jego następstwa	448
Walka z dyktaturą królewską	449
Punkcje Zagrzebskie	450
Irredenta chorwacko-macedońska	452
Zabójstwo króla Aleksandra	453
Polityka zagraniczna	454
Mała Ententa	454
Pakt Bałkański z 1934 roku	456
Konflikt z Włochami	457
Okoliczności zamachu w Marsylii	458

XI. JUGOSŁAWIA W PRZEDNIU DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ

Sytuacja wewnętrzna	460
Kryptodyktatura	461
Sprawa chorwacka	461
Sprawa konkordatu	462
Postęp faszyzacji kraju	463
Działalność Komunistycznej Partii Jugosławii	463
Polityka zagraniczna rządu Stojadinowicia	464
Upadek rządu Stojadinowicia	466
Uгода z Chorwatami	467
Neutralność czy wojna?	468
Przewrót z 26 na 27 marca i jego następstwa	472
Kultura jugosłowiańska w okresie międzywojennym	474

XII. WOJNA WYZWOLEŃCZA I POWSTANIE FEDERACYJNEJ LUDOWEJ JUGOSŁAWII

Przebieg wojny z Niemcami i Włochami. Okupacja kraju	482
Wybuch powstania narodowowyzwoleńczego	484
Rozwój powstania i utworzenie AVNOJ	487
Bitwy nad Neretwą i Sutjeską	489
Walka o kształt przyszłej Jugosławii	491
Wyzwolenie Jugosławii i utworzenie nowego państwa	495
WAŻNIEJSZE WYDARZENIA PO ROKU 1945	497
WSKAZÓWKI BIBLIOGRAFICZNE	501
TABLICE GENEALOGICZNE	506
INDEKS NAZWISK	519
INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH I ETNICZNYCH	544
SPIS ILUSTRACJI	561
SPIS MAP	564